

"सूचनाको हक सम्बन्धि ऐन, २०६४" को दफा ५ को उपदफा (३) र (४) र दफा ६ ले निर्देश गरेअनुरूप सार्वजनिक गरिएको विवरण

सूचना सार्वजनिक गर्ने निकायको नाम: भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, बुटवल
सूचना प्रकाशन गरेको अबधि: २०७७/१०/०१ देखि २०७७/१२/३० सम्म

१. निकायको स्वरूप र प्रकृति:

कृषि क्षेत्रलाई समग्र प्रदेशको विकासको मेरुदण्ड रूपमा मनन गरी प्रदेश नं.५, बुटवलमा यस भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको स्थापना वि.सं. २०७४ साल फाल्गुण महिनामा भएको हो। "समृद्ध प्रदेश, खुशी जनता" भन्ने मूल नारालाई आत्मसाथ गरी यस भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, प्रदेश नं. ५ ले कृषि, पशुपालन, मत्स्य, भूमि तथा सहकारी क्षेत्रको विकास तथा प्रवर्द्धनको अभिभारा लिएको छ। कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायमुलक तथा प्रतिस्पर्धात्मक बनाई आयआर्जनमा टेवा पुर्याउँदै नेपालको संविधानले तोकेको नागरिकको खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको सुनिश्चितता गर्नु नै मन्त्रालयको मूलभूत उद्देश्य रहेको छ।

२. निकायको सौच:

- प्रदेशको खाद्य सुरक्षा एवं पोषण सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्दै गरिवी न्यूनिकरण एव राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा समेत योगदान पुर्याउने।
- भूमिको वैज्ञानिक व्यवस्थापन एवं सामाजिक न्यायमा आधारित भू-उपयोगका माध्यमबाट सहकारी क्षेत्रको परिचालन गरी प्रदेशको कृषि एव पशुपन्छीजन्य उत्पादनको क्षेत्रमा आत्मनिर्भरता हासिल गरी यस क्षेत्रको उत्पादनलाई निर्यातयोग्य अवस्थामा पुऱ्याउने ।

३. उद्देश्य:

- सहकारीको सिद्धान्त र मूल्यहरूको प्रवर्द्धन गर्दै सहकारीमा आधारित उत्पादन, उद्यम र सेवा व्यवसायको विकास र विस्तार गरी प्रदेशको दिगो र समतामूलक आर्थिक सामाजिक विकासमा योगदान पुऱ्याउने।
- कृषि क्षेत्रमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता हासिल गरी उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्नुका साथै कृषिजन्य उद्योगलाई प्रवर्द्धन गर्ने।
- पशुपन्छी पालनमा प्रविधिको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्दै व्यवसायिक, प्रतिस्पर्धी एवं स्वस्थ पशुपन्छी उत्पादनको सुनिश्चितता एवं पशुपन्छीजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भरता हासिल गरी यस क्षेत्रलाई आय आर्जनका साथै रोजगारीको माध्यमका रूपमा विकास गर्ने ।

कृषि अर्थ विज्ञ

४. निकायको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- कृषि, पशु विकास तथा खाद्य पोषण, सहकारी, भूमि तथा गुठी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा नियमन गर्ने।
- समग्र कृषिमा यान्त्रीकरण, औद्योगिकरण तथा व्यवसायिकताको विकास, अत्यावश्यक उत्पादन सामग्रीको आपूर्ति, गुणस्तर प्रमाणिकरण तथा नियमन तथा विपद र महामारी व्यवस्थापनको सुनिश्चितताका साथ यस क्षेत्रलाई आधुनिकिकरण तर्फ अगाडी बढाउने।
- सहकारी संस्था, सहकारी संघ तथा सहकारी बैंक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्डको तर्जुमा र कार्यान्वयन, सञ्चालन अनुमती, नियमन, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन गर्नुका साथै सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन, क्षमता तथा परिचालन गर्ने।
- भूमि व्यवस्थापन, भूमि प्रशासन र जग्गा नापजाँच, भूमि सुधार, भू-पयोग तथा चक्लाबन्दी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्डको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने।
- गुठी तथा गुठी जग्गा व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा गुठी तथा गुठी जग्गाको संरक्षण, अभिलेख व्यवस्थापन र संघीय तथा स्थानीय तहसँग समन्वय गर्ने।
- गरीबी निवारण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड एवं योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा अध्ययन, अनुसन्धान, सर्भेक्षण, सूचना संकलन, गरिब घरपरीवार पहिचान, सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण गर्ने।

५. निकाय रहने कर्मचारी संख्या र कार्यविवरण:

मन्त्रालय र मातहतका कार्यालय समेतको कर्मचारीहरूको एकमुष्ट विवरण उल्लेख गरिएको छः

जम्मा कार्यालय को संख्या	पदनाम	श्रेणीतह/	सेवा	समुहउपसमुह/	स्वीकृत दरबन्दी संख्या			पदपूर्ति अवस्था			अस्थायी ज्याला/करार/दारी	रिक्त	कैफियत
					स्था यी	अस्था यी	कुल	समायोजन पद/ स्थापन	कामका ज	ज म्मा			
२९	सचिव	रा प्रथम.प.	नेपाल कृषि	समुहकृत नहुने	१	०	१	०	१	१	०	०	
	प्रमुख	एघरौं	नेपाल कृषि	समुहकृत नहुने	३	०	१	१	०	१	०	२	
	प्रमुख	९/१० औं	नेपाल कृषि	समुहकृत नहुने	८	२	१०	७	०	७	०	३	
	प्रमुख	९/१० औं	नेपाल कृषि	समुहकृत नहुने	६	०	६	६	०	६	०	०	
	अधिकृत	९/१० औं	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	३	०	३	०	०	०	०	३	

कृषि अर्थ विज्ञ

जम्मा कार्यालय को संख्या	पदनाम	श्रेणीतह/औ	सेवा	समुहउपसमुह/सबै	स्वीकृत दरबन्दी संख्या			पदपूर्ति अवस्था			अस्थायी ज्याला/करार/दारी	रिक्त	कैफियत
					स्थायी	अस्थायी	कुल	समायोजन पद/स्थापन	कामकाज	जम्मा			
	प्रमुख नापी अधिकृत	१/१० औ	नेपाल इन्जिनियरिङ	सबै	१	०	१	०	०	०	०	१	
	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	१/१० औ	नेपाल कृषि	ला.डे.डे.पो.	२	०	२	१	०	१	०	१	
	वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ.	१/१० औ	नेपाल कृषि	एगुइको एण्ड मार्केटिङ	४	०	४	३	०	३	०	१	
	वरिष्ठ माटो विज्ञ	१/१० औ	नेपाल कृषि	माटो विज्ञ	१	०	१	०	०	०	०	१	
	वरिष्ठ मत्स्य विकास अधिकृत	१/१० औ	नेपाल कृषि	मत्स्य	२	०	२	१	०	१	०	१	
	वरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत	१/१० औ	नेपाल कृषि	कृषि प्रसार	५	०	५	२	०	२	०	३	
	वरिष्ठ पशु चिकित्सक	१/१० औ	नेपाल कृषि	भेटरिनरी	१	०	१	१	०	१	०	०	
	वरिष्ठ बागवानी विकास अधिकृत	१/१० औ	नेपाल कृषि	बागवानी	१	०	१	०	०	०	०	१	
	वरिष्ठ बाली विकास अधिकृत	१/१० औ	नेपाल कृषि	बाली विकास	३	०	३	३	०	३	०	०	
	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	१/१० औ	नेपाल कृषि	बाली संरक्षण	२	०	२	२	०	२	०	०	
	अधिकृत (कार्यालय प्रमुख)	७/८औ	नेपाल कृषि	समुहकृत नहुने	०	१	१	१	०	१	०	०	०
	माटो विज्ञ	७/८औ	नेपाल कृषि	माटो विज्ञान	२	०	२	०	०	०	०	२	
	कृषि इन्जिनियर	७/८औ	नेपाल कृषि	इन्जिनियर	१	०	१	१	०	१	०	०	
	कृषि अर्थ विज्ञ	७/८औ	नेपाल कृषि	एगुइको एण्ड मार्केटिङ	१४	०	१४	६	०	६	०	८	
	कानून अधिकृत	७/८औ	नेपाल न्याय	कानून	१	०	१	०	०	०	०	१	

कृषि अर्थ विज्ञ

जम्मा कार्यालय को संख्या	पदनाम	श्रेणीतह/	सेवा	समुहउपसमुह/	स्वीकृत दरबन्दी संख्या			पदपूर्ति अवस्था			अस्थायी ज्याला/करार/ दारी	रिक्त	कैफियत
					स्था यी	अस्था यी	कुल	समायोजन पद/ स्थापन	कामका ज	ज म्मा			
	कृषि प्रसार अधिकृत	७/दऔ	नेपाल कृषि	कृषि प्रसार	२१	०	२१	१५	०	१५	०	६	
	खाद्य अनुसन्धान अधिकृत	७/दऔ	नेपाल कृषि	खा. पो .गु .नि	२	०	२	०	०	०	०	२	
	शाखा अधिकृत	७/दऔ	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१३	०	१३	६	०	६	०	७	
	बाली विकास अधिकृत	७/दऔ	नेपाल कृषि	बाली विकास	१२	०	१२	१	०	१	०	११	
	बाली संरक्षण अधिकृत	७/दऔ	नेपाल कृषि	बाली संरक्षण	११	०	११	४	०	४	०	७	
	कृषि अधिकृत	७/दऔ	नेपाल कृषि	नेपाल कृषि	०	५	५	४	०	४	०	०	
	पशु चिकित्सक	७/दऔ	नेपाल कृषि	भेटेरिनरी	१२	०	१२	७	०	७	०	५	
	पशु चिकित्सकपशु / विकास अधिकृत	७/दऔ	नेपाल कृषि	भेटेरिनरी .डे.डे.पो.ला/	१	०	१	१	०	१	०	०	
	मत्स्य विकास अधिकृत	७/दऔ	नेपाल कृषि	मत्स्य	१	०	१	८	०	८	०	१	
	पशु विकास अधिकृत	७/दऔ	नेपाल कृषि	ला.डे.डे.पो.	१३	०	१३	६	०	६	०	७	
	अधिकृत (पशुपन्थी)	७/दऔ	नेपाल कृषि	समुहकृत नहुने	०	४	०	२	०	२	०	०	
	लेखा अधिकृत	७/दऔ	लेखा	नेपाल प्रशासन	२	०	२	२	०	२	०	०	
	बागवानी विकास अधिकृत	७/दऔ	नेपाल कृषि	बागवानी	१०	०	१०	७	०	७	०	३	
	नापि अधिकृत	७/दऔ	नेपाल इन्जि	सर्भे	२	०	२	२	०	२	०	०	
	कम्प्युटर इन्जिनियर	७/दऔ	नेपाल विविध	नेपाल विविध	१	०	१	०	०	०	०	१	

कृषि अर्थ विज्ञ

प्रदेश सरकार
सिंधु प्रदेश
शान्ति, कृषि तथा सहकारी मंत्रालय
मुकाम स्टेशन, नेपाल

जम्मा कार्यालय को संख्या	पदनाम	श्रेणीतह/	सेवा	समुहउपसमुह/	स्वीकृत दरबन्दी संख्या			पदपूर्ति अवस्था			अस्थायी ज्याला/करार/बारी	रिक्त	कैफियत
					स्था यी	अस्था यी	कुल	समायोजन पद/स्थापन	कामकाज	जम्मा			
	कम्प्युटर अपरेटर	५/६औं	नेपाल विविध	नेपाल विविध	४	०	४	१	०	१	०	३	
	नायब सुब्बा	५/६औं	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२२	०	२२	११	०	११	०	११	
	नायब सुब्बा	५/६औं	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	०	४	४	३	०	३	०	१	
	सब इन्जिनियर	५/६औं	नेपाल कृषि	इन्जिनियर	१	०	१	१	०	१	०	०	
	प्राविधिक सहायक (कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य)	५/६औं	नेपाल कृषि	समुहकृत नहुने	०	६	६	६	०	६	०	०	
	प्राविधिक सहायक	५/६औं	नेपाल कृषि	एगुडको एण्ड मार्केटिङ	६	०	६	४	०	४	०	२	
	प्राविधिक सहायक	५/६औं	नेपाल कृषि	कृषि प्रसार	१४	०	१४	९	०	९	०	५	
	प्राविधिक सहायक	५/६औं	नेपाल कृषि	खा .पो. गु. नि.	१	०	१	०	०	०	०	१	
	तथ्यांक सहायक	५/६औं	ने .यो.आ . तथा त	तथ्यांक	१	०	१	१	०	१	०	०	
	प्राविधिक सहायक	५/६औं	नेपाल कृषि	बाली विकास	५	०	५	४	०	४	०	१	
	प्राविधिक सहायक	५/६औं	नेपाल कृषि	बाली संरक्षण	९	०	९	९	०	९	०	०	
	पशु स्वास्थ्य प्राविधिक	५/६औं	नेपाल कृषि	भेटरिनरी	१०	०	१०	७	०	७	०	३	
	प्राविधिक सहायक	५/६औं	नेपाल कृषि	मत्स्य	९	०	९	७	०	७	०	२	
	प्राविधिक सहायक	५/६औं	नेपाल कृषि	माटो विज्ञान	४	०	४	२	०	२	०	२	
	सिनियर मेकानिकस	५/६औं	नेपाल इन्जि	मेकानिकल	१	०	१	१	०	१	०	०	

कृषि अर्थ विज्ञ

जम्मा कार्यालय को संख्या	पदनाम	श्रेणीतह/	सेवा	समुहउपसमुह/	स्वीकृत दरबन्दी संख्या			पदपूर्ति अवस्था			अस्थायी ज्याला/करार/ दारी	रिक्त	कैफियत
					स्था यी	अस्था यी	कुल	समायोजन पद/ स्थापन	कामका ज	ज म्मा			
	पशु सेवा प्राविधिक	५/६औं	नेपाल कृषि	ला.डे.डे.पो.	१४	०	१४	१०	०	१०	०	४	
	लेखापाल	५/६औं	नेपाल प्रशासन	लेखा	२१	०	२१	१८	०	१८	०	३	
	प्राविधिक सहायक	५/६औं	नेपाल कृषि	बागवानी	११	०	११	५	०	५	०	६	
	सभेवर नापि) (अधिकृत	५/६औं	नेपाल इन्जिनियर	सभे	१	०	१	१	०	१	०	०	
	प्राविधिक सहायक	४/५औं	नेपाल कृषि	बाली बिकास	२	०	२	२	०	२	०	०	
	नायब पशु स्वास्थ्य प्राविधिक	४/५औं	नेपाल कृषि	भेटेरिनरी	६	०	६	३	०	३	०	३	
	नायब प्राविधिक सहायक	४/५औं	नेपाल कृषि	माटो विज्ञान	१	०	१	१	०	१	०	०	
	नायब पशु सेवा प्राविधिक	४/५औं	नेपाल कृषि	ला.डे.डे.पो.	८	०	८	७	०	७	०	१	
	नायब प्राविधिक सहायक	४/५औं	नेपाल कृषि	मत्स्य	३	०	३	३	०	३	०	०	
	सहलेखापाल	४/५औं	नेपाल प्रशासन	लेखा	६	०	६	६	०	६	०	०	
	खरिदार	४/५औं	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१५	०	१५	१३	०	१३	०	२	
	हलुका सवारी चालक	तह विहिन	नेपाल इन्जिनियर	मेकानिकल	३०	०	३०	७	०	७	२३	२३	
	कार्यालय सहयोगी	तह विहिन	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	६९	०	६९	३८	०	३८	३१	३१	
कूल जम्मा:					४४	२६	४७	२७४	३	२७	४७	१८२	

कृषि अर्थ विज्ञ

६. निकायबाट प्रदान गरिने सेवा:

महाशाखाको नाम	सेवा ता कार्य जिम्मेबारीहरु:
योजना तथा अनुगमन महाशाखा	<ul style="list-style-type: none"> • कृषि, पशु, सहकारी तथा भूमी सम्बन्धी नीति निर्माण तथा आवधिक योजनाहरुको तर्जुमा र अन्य महाशाखासँग समन्वय गरी अनुगमन तथा विश्लेषण एवं कृषि सम्बन्धी क्षेत्र/उपक्षेत्रको आर्थिक विश्लेषण कार्य गर्ने, गराउने। • प्रदेश मन्त्रालय र अन्तर्गतका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु र विकास साझेदार निकाय तथा वैदेशिक सहायतामा संचालन हुने आयोजनाहरुको सम्भाव्यता, प्रस्ताव तयारी, निति निर्माण, बजेट तर्जुमा, नर्मस, कार्ययोजना, समीक्षा तथा अनुगमन एवं मूल्यांकन गर्ने, गराउने। • योजना तथा कार्यक्रमको नियमित रूपमा (मासिक, द्वैमासिक, चौमासिक र बार्षिक) कार्य प्रगति स्थितिको समीक्षा गर्ने, गराउने र पृष्ठपोषण गर्ने। • कृषि क्षेत्रको विकासको लागि आयोजनाहरुको प्रस्ताव तयारी गरी विभिन्न निजी तथा बैदेशिक दातृ संस्थाहरूसँग कार्यगत समन्वय गर्ने।
प्रशासन तथा सहकारी विकास महाशाखा	<ul style="list-style-type: none"> • कर्मचारीको नियुक्ति, का.स.मु., हाजिरी, विदा, पुरस्कार, दण्ड, निवृत्तीभरण, अवकाश, उपदान आदि कर्मचारी प्रशासनसँग र कर्मचारीको अभिलेख सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने। • सहकारी संघ संस्था सञ्चालनको लागि आवश्यक मापदण्ड, निर्देशिका तथा कार्यविधि बनाई लागू गर्ने गर्ने। • मन्त्रालयको बैठकका निर्णयको तयारीमा सहयोग पुर्याउने, भएका निर्णयको अभिलेख राख्ने, निर्णयहरु सम्बन्धित मन्त्रालय /निकाय /महाशाखामा संचार गर्ने। • योजना तथा अनुगमन महाशाखासँग समन्वय गरी कार्यालयको लागि बार्षिक बजेट अनुमान तयार गरी पेश गर्ने। • प्रचलित ऐन नियमले तोकेको आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी अन्य कार्यहरु गर्ने। • अन्य शाखाको कार्य विवरणमा नपरेका प्रशासनिक लगायत अन्य सबै कार्यहरु गर्ने।
खाद्य सुरक्षा तथा कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन महाशाखा	<ul style="list-style-type: none"> • कृषि थोक बजार, संकलन केन्द्र, हाट बजार तथा खुद्रा बिक्री कक्ष निर्माण, सुधार तथा विकास सम्बन्धी कार्यहरु। • शित भण्डार विकास तथा प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यहरु। • कृषि बजार, संकलन केन्द्र, बजार पूर्वाधार र तालिम केन्द्रहरुको विकास, विस्तार तथा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यहरु। • प्रादेशिक खाद्य सुरक्षा र पोषण (खाद्यान्न, दलहन, तरकारी, फलफुल आदि) खाद्य अधिकार, खाद्य सम्प्रभुता र खाद्य गुणस्तर सम्बन्धी कार्यहरु। • कृषि उपजहरुको मूल्य निर्धारण सम्बन्धी प्रादेशिक मापदण्ड, कानून र नियमन सम्बन्धि सुझाव। • कृषि व्यवसायमा लागत मुल्य कम गर्न यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन गर्दै व्यवसायिकरण र

कृषि अर्थ विज्ञ

	औद्योगिकरणमा जोड दिने।
पशुपन्छी विकास महाशाखा	<ul style="list-style-type: none"> पशुपन्छी सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रवर्द्धन कार्य बजेट तथा कार्यक्रम, आयोजना / परियोजनाहरूको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन पशुपन्छीजन्य महामारी नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन पशुपन्छी विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य भेटेरीनरी जनस्वास्थ्य, जुनोटिक रोग, एन्टिबायोटिक रेसिस्टेन्स, ड्रग रेजिड्यु लगायतका जनस्वास्थ्यका विषयमा एक स्वास्थ्य अवधारणा सम्बन्धी कार्यहरू पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास सम्बन्धी कार्यविधि, निर्देशिका तथा मापदण्डको कार्य पशुपन्छीजन्य यान्त्रिकीकरण औद्योगिकीकरण, उद्योग व्यवसायिकीकरणको प्रवर्द्धन
भूमिश्रोत नक्सांकन महाशाखा	<ul style="list-style-type: none"> भूमि प्रशासन, भूमि सुधार, जग्गा नापजाँच सम्बन्धि प्रशासन, भू-उपयोग सम्बन्धि निति तथा व्यवस्थापन तथा चकलावन्दि सम्बन्धि प्रादेशिक निति कानून तथा मापदण्डको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन । सरकारी जग्गा, सार्वजनिक जग्गा, पर्ति जग्गा, गुठी जग्गाहरूको प्रादेशिक अभिलेख व्यवस्थापन तथा संरक्षण, मालपोत रजिष्ट्रेशन, जग्गा दर्ता, जग्गाको मूल्यांकन, जग्गा प्रशासन, दाखिला खारेज, स्वामित्व हस्तान्तरण, जग्गाको हदबन्दी सम्बन्धि प्रादेशिक निति तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन, सुकुम्वासी, मुक्त कर्मैया, कम्लहरी, हलिया, हरवा, चरवा लगायत भूमिहिन वर्गको स्थाई बसोबास, जिविकोपार्जनको लागि प्रादेशिक निति कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन,

७. सेवा प्रदान गर्ने महाशाखा र जिम्मेवार अधिकारी:

क्र.सं.	शाखा	जिम्मेवार अधिकारी
१	योजना तथा अनुगमन महाशाखा	सन्देश धिताल
२	प्रशासन तथा सहकारी विकास महाशाखा	श्रीधर ज्ञवाली
३	खाद्य सुरक्षा तथा कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन महाशाखा	श्रीधर ज्ञवाली
४	पशुपन्छी विकास महाशाखा	तुलिसराम भण्डारी
५	भूमि व्यवस्था महाशाखा	अनिल मरासीनी
६	भूमिश्रोत नक्सांकन महाशाखा	अनिल मरासीनी

८. सेवा प्राप्त गर्दा लाग्ने दस्तुर र अवधि:

मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने नियमित सेवाका लागि कुनै पनि दस्तुर लाग्ने छैन र सेवा तुरुन्त प्रदान गरिनेछ।

९. निर्णय प्रकृया र अधिकारी:

कृषि अर्थ विज्ञ

गुनासो सम्बन्धनका लागि आवश्यक प्रकृया अगाडी बढाइनेछ। प्राविधिक सेवा टेवाका लागि माग भइ आएमा सम्बन्धित महाशाखाबाट कर्मचारी खटाइ सहजिकरण गरिनेछ।

१०. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी:

मन्त्रालयबाट संचालन भएका विभिन्न अनुदान कार्यक्रमहरूको छनौट सम्बन्धित निर्णय प्रकृत्यामा चित्त नबुझेको खण्डमा गुनासो संकलनका लागि मन्त्रालयको इमेल molmac.gunaso@gmail.com को व्यवस्था गरिएको छ। साथै अन्य माध्यमबाट/मा आएका गुनासोहरूको समेत सुनुवाई हुनेछ। गुनासो सुन्ने अधिकारी मन्त्रालयका सचिव डा. रेवती रमण शर्मा हुनुहुन्छ।

११. सम्पादन गरेको कामको विवरण:

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय तथा मातहतका कार्यालय मार्फत आ.व. २०७७/७८ मा को तेश्रो ३ महिनामा संचालन मुख्य मुख्य आयोजनाहरूको विवरण पेश गरिएको छ:

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	बजेट रु (लाखमा)	हालसम्मको प्रगति
१	शीत भण्डार निर्माणमा HVAC कार्यक्रम क्रमागत (भवन निर्माण)	२४००	८ वटा आयोजना निर्माण सम्पन्न भइ यस वर्ष सम्म कृषि वस्तुहरूको भण्डारण क्षमतामा ८०२५ मे.टन. क्षमता बृद्धि भएको। सुधार गर्नुपर्ने शित भण्डारका परिमार्जित DPR स्वीकृत गरी कार्यान्वयन अगाडी बढिरहेको। सशर्त पठाइएका शित भण्डारहरू निर्माणका क्रममा रहेको।
२	स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा शितभण्डार निर्माण कार्यक्रम (भवन निर्माण)	४०८	
३	शुलभकर्जा सहजिकरण तथा ब्याजमा अनुदान कार्यक्रम	२५५०	कर्जा सहजकर्ताद्वारा कृषकहरूको व्यवसायिक योजना बनाई सम्बन्धित बैंकहरूमा ऋणका लागि सिफारिस भैरहेको। आयोजनाहरू स्वीकृति तथा कार्यान्वयनको चरणमा पुगेको। बैंकहरूसंगको प्रदेश स्तरीय तथा हालसम्म प्रगति समिक्षा गोष्ठी सम्पन्न भएको।
४	हरित स्वयमसेवक छनौट तथा परिचालन	७९८	स्थानीय तहहरूका ९७९ वडाबाट श्रोत व्यक्तिको छनौट कार्य सम्पन्न भएको। सम्बन्धित जिल्ला कार्यालयहरूबाट सम्झौता गरी कार्ययोजना बनाई नमुना फार्म स्थापना कार्य भैरहेको। कृषि तर्फ ७५ जना तथा पशु सेवा तर्फको

कृषि अर्थ विज्ञ

			६० जना हरित स्वयम् सेवकलाई विषयगत तालिम प्रदान गरिएको।
५	भेटेरीनरी रिफरल अस्पताल भवन निर्माण (रुपन्देही र बाँके)(भवन निर्माण)	७००	बहुबर्षिय आयोजना तथा श्रोतको सुनिश्चितता गरी एकमुष्ट विनियोजन रहेको ७ करोड रकम रुपन्देही र बाँकेमा ३.५ करोडका दरले बाँडफाँड गरी सम्बन्धित जिल्लाको सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालयमा पठाइएको। बोलपत्र आव्हान भएको।
६	कृषिकर्मि रोजगारी कार्यक्रम	६००	कृषिकर्मि रोजगारी कार्यक्रमको लागि २४७ रोजगारदाता छनौट भएकोमा १३४ सामाजिक सुरक्षा कोषमा आबद्ध भइ सम्झौता भई ३९३ कृषिकर्मिलाई प्रत्यक्ष रोजगारी प्राप्त भएको।
७	कृषिको समावेशी रुपान्तरणको लागि मूल्य श्रृंखला आयोजना बुटवल उ.म.न.पा. र सैनामैना न.पा (अन्य सार्वजनिक निर्माण)	५५०	संघिय सरकारबाट संचालन हुने।
८	कृषक परिचयपत्र वितरण कार्यक्रम (कृषि विकास कार्यक्रम)	५००	फाल्गुण २२ गतेबाट औपचारिक रुपमा सूचिकरण अभियान शुभारम्भ भएको। स्थानीय तहका कृषि तथा पशु सेवा शाखाका कर्मचारीलाई सफ्टवेयर सम्बन्धि तालिम सम्पन्न भै सकेको।
९	कृषि व्यापार कम्पनी/संघ, प्लेटदाना तथा UHT उद्योग आदि स्थापनामा अनुदान सहयोग	५००	संघिय सरकारबाट कार्यक्रमको DPR प्राप्त भएको। लुम्बिनी विशिष्टिकृत सहकारी संघ तिलोत्तमा-५ मा संचालन हुने। जग्गा बारबन्देज गर्न प्रयास भैरहेको।
१०	सहकारी विकास कोष स्थापना, सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च	१५००	सहकारीका लागि सहूलियत कर्जाका स्वीकृत ४८ आयोजनाहरु कार्यान्वयनमा रहेका। मन्त्रालयबाट प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको विविध खातामा रकम रु २० करोड जम्मा गरेकोमा १९ करोड ७५ लाख बराबरको सम्झौता भएको।
११	स्थानिय तह सँगको सहकार्यमा करार खेती कार्यक्रम (आ.व.२०७६/७७ को क्रमागत)(अन्य)	२४६४	गत २ आ.व.मा गरी जम्मा ४५१ हेक्टरमा करार खेती कार्यक्रम संचालन भइरहेको। चालु आ.व. सम्ममा कूल १०००

कृषि अर्थ विज्ञ

१२	स्थानिय तह सँगको सहकार्यमा करार खेती कार्यक्रम (आ.व.२०७७/७८ को नयाँ)(अन्य)	२४०	हेक्टर क्षेत्रफलमा कार्यक्रम संचालन हुने गरी कार्यान्वयन भैरहेको। हाल सम्म आ.व. २०७५/७६ को जग्गाबालाहरुको भाडा भुक्तानीको लागि फिल्ड प्रमाणिकरण कार्य सम्पन्न भएको। साथै २०७६/७७ का आयोजनाहरुको पुर्वाधार विकास तर्फको कार्य भैरहेको।
१३	सहकारीबाट नविनतम सोच सहितका उत्पादन तथा रोजगारी प्रवर्द्धन कार्यक्रम (२०७६/७७ को क्रमागत)	२७२	चालु आव को लागि १६ प्रस्ताव स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा रहेका। १२ वटा आयोजना को सम्पन्न भएको बाँकी आयोजनाहरु भुक्तानी प्रकृया सम्पन्न भएको।
१४	खोरेत रोग उन्मुलन कार्यक्रम(कार्ड छपाई)	१२०	कूल ५ लाख ४८ हजार खोप आएको। नवलपरासीबाट अभियान सुभारम्भ नवलपरासी, रुपन्देही र कपिलवस्तुमा खोप कार्य भैरहेको। कूल १६६ भ्याक्सिनेटर परिचान गरिएको। २ लाख २५ हजार घरधुरीमा पुग्ने गरी कार्ड छपाई भएको।
१५	खोरेत रोग उन्मुलन अभियान प्रारम्भ कार्यक्रम	५००	
१६	स्मार्ट कृषि गाँउ कार्यक्रम आ.व. २०७५/७६ तथा २०७६/७७ को क्रमागत(बहुपक्षीय)	२५२०	सबै ११६ स्मार्ट कृषि गाउँहरुको छनौट भएको। सबै गाउँहरुको कार्ययोजना स्वीकृत भइ कार्यान्वयनका लागि पठाइएको। गाउँहरुमा सहयोगी कार्यक्रम संचालनको सुरुवात भएको। क्याम्पस तथा अनुसन्धान परिषदसंग MOU भइ स्मार्ट कृषि गाँउहरुमा शिक्षा, अनुसन्धान र प्रसारलाई एकिकृत गरी कार्यक्रम बढाइएको। पक्लिहवा कृषि क्याम्पसबाट इन्टर्न विधार्थीहरुलाई सम्बन्धित गाउँहरुमा खटाइएको।
१७	स्मार्ट कृषि गाँउ कार्यक्रम आ.व. २०७७/७८मा सुरु(बहुपक्षीय)	२०००	
१८	प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	१६६५	जिल्लास्थित कार्यालयहरुबाट सूचना आहवान भई प्रस्ताव सङ्कलन हुँदै/भइसकेको र केही कार्यालयको चौ.मा लक्ष्य भएको
१९	रोड कोरिडोर लक्षित विशेष कार्यक्रम	१२००	जिल्लास्थित कार्यालयहरुबाट सूचना प्रकाशन, फिल्ड प्रमाणिकरण, छनौट तथा सम्झौता सम्पन्न भई कार्यान्वयनको चरणमा पुगेको।

कृषि अर्थ विज्ञ

२०	एक जिल्ला एक स्रोत केन्द्र स्थापना	६५०	प्राविधिक सेवा टेवा प्रदान गर्न सक्ने क्षमता सहितका स्रोत केन्द्रहरू स्थापना हुने। सम्भावित ठाँउको अध्ययन वा जग्गा प्राप्तिका लागि समन्वय भइरहेको।
२१	लसुन/प्याज मिसन कार्यक्रम	१९८	जिल्ला कार्यालयहरू मार्फत आयोजनाहरूको छनौट तथा सम्झौता सम्पन्न भई कार्यान्वयन भैरहेको।
२२	कागति सुन्तला मिसन कार्यक्रम	२८८	सम्झौता भई कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा रहेको।
२३	बंगुर मिसन कार्यक्रम	१५०	जिल्ला कार्यालयहरू मार्फत आयोजनाहरूको छनौट तथा सम्झौता सम्पन्न भई कार्यान्वयन भैरहेको।
२४	बाखा मिसन कार्यक्रम	७००	जिल्ला कार्यालयहरू मार्फत आयोजनाहरूको छनौट तथा सम्झौता सम्पन्न भई कार्यान्वयन भैरहेको।
२५	आलु मिसन कार्यक्रम	४९०	जिल्ला कार्यालयहरू मार्फत आयोजनाहरूको छनौट तथा सम्झौता सम्पन्न भई कार्यान्वयन भैरहेको।
२६	मकै मिसन कार्यक्रम	५८०	जिल्ला कार्यालयहरू मार्फत आयोजनाहरूको छनौट तथा सम्झौता सम्पन्न भई कार्यान्वयन भैरहेको।
२७	फलफुल विरुवा रोपण अभियान	१२०	मौसमानुकुल रूपमा सम्बन्धित कार्यालयहरूले कार्यक्रम संचालन गर्ने तयारी गरिरहेको।
२८	अभियानमुखि प्राङ्गारिक मिसन कार्यक्रम	५००	संघिय सरकारसंगको सहकार्यमा कार्यक्रम संचालन हुने भएकाले तिन तहकै सरकारसंग आवश्यक समन्वय भैरहेको। सूचना प्रकाशनको तयारी भैरहेको।
२९	जिल्ला स्थित कार्यालयहरूमा संघ शर्त अनुदानका रूपमा पठाइएको ब्लक विकास कार्यक्रमहरू	४३२१	जिल्लास्थित कार्यालयहरूबाट आयोजना संचालनका लागि सम्झौता भइ कार्यान्वयनका क्रममा रहेको।

१२. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची:

आ.व. २०७७/७८ का लागि आवश्यक निम्न कार्यविधिहरू निर्माण भइ कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनको चरणमा रहेका छन्।

कार्य अर्थ विज्ञ

- सहकारी दर्ता दिग्दर्शन, २०७७
- सेवा करारमा प्राविधिक (अधिकृत तथा सहायकस्तर) कर्मचारी छनौट सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७
- मौरी विकास प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७७
- पुष्प व्यवसायी संघको सहकार्यमा पुष्प व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७७
- कृषि उपजको बजारीकरण तथा बजार प्रवर्द्धन कार्य सञ्चालन विधि, २०७७
- कृषि क्याम्पसको सहकार्यमा कृषि प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७७
- जिल्लास्तर कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७७
- रोड कोरिडोर /राजमार्ग लक्षीत तथा मिसन (आलु र मकै वाली) कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७७
- स्थानीय तह मार्फत सञ्चालन हुने कोभिड विशेष कृषि कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७७
- कोशेली घर स्थापना सञ्चालन विधि, २०७७
- कोभिड विशेष कृषि कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७७
- पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७७
- सहकारी नमूना गाँउ (स्थापना, सञ्चालन र व्यवस्थापन) विधि, २०७७
- सहकारी एकीकरण कार्यविधि, २०७७
- सहकारी नियमावली, २०७६
- स्मार्ट कृषि गाउँ कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- सहकारी बजार स्थापना तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- सहकारी मार्फत युवा उद्यमशीलता तथा महिला सहकारी मार्फत सञ्चालित व्यवसायमा सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७६
- सहकारीको माध्यमबाट नवीनतम सोच सहितका कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७६
- उच्च प्रविधियुक्त टिस्युकल्चर प्लान्ट स्थापनाको लागि अनुदान कार्यक्रम कार्यविधि, २०७६
- गुठीलाई संरचनागत सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७६
- कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- गरिबी न्यूनीकरणका लागि सीप विकास तालिम तथा वस्तुगत सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- पशुपन्छी विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- कृषि तथा पशुपन्छी सम्बन्धी अभियानमुखी (मिसन) कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- च्याउ ग्राम स्थापना कार्यक्रम कार्यान्वयन विधि, २०७६
- स्थानीय तहको साझेदारीमा सार्वजनिक जग्गामा फलफुल तथा पुष्पवाटिका निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- प्रोटेक्टेड हर्टिकल्चर प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६

कृषि अर्थ विज्ञ

- मत्स्य विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७६
- कृषि उपजको ग्रेडिङ्ग, प्याकेजिङ्ग, लेबलिङ्गको लागि अनुदान सहयोग कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०७६
- स्थानीय तहको सहकार्यमा करार खेती कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- जैविक तथा वानस्पतिक विषादी उत्पादन तथा उपयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७६
- हरित स्वयं सेवक परिचालन कार्यविधि, २०७६
- एग्रोमार्ट स्थापना कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- स्मार्ट कृषिगाउँ सहयोगी कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- कृषि यन्त्र उद्योग स्थापना अनुदान सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन, २०७६
- प्राङ्गारिक मल उत्पादन तथा उपयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- कृषि प्राविधिक धारका विद्यालयलाई अनुदान सहयोग कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७६
- प्राङ्गारिक मलमा अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- प्राङ्गारिक कृषि प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- कस्टम हायरिङ्ग सेन्टर स्थापना र सञ्चालन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- कृषिजन्य बस्तुको प्रशोधन उद्योग स्थापना तथा सुधार कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- आरन व्यवस्थापन सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- खाद्यान्न भण्डार घर निर्माण/सुधार कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- बीउभण्डार गृह (बीउ बैंक) स्थापना तथा सुधार कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- फलफुल विरुवा रोपण अभियान कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७६
- कृषि स्रोत केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन कार्यविधि २०७६
- स्थानीय तह र सहकारीको सहकार्यमा चक्लाबन्दी सहितको नमुना फार्म स्थापना कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०७६
- प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७६
- शुलभ कर्जा सहजीकरण तथा व्याजमा अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७६
- आयमूलक कृषि वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७६
- कृषि उद्यमी कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७६
- कृषि उपज हाटबजार तथा सङ्कलन केन्द्र सञ्चालन कार्यविधि २०७६
- कृषिजन्य बस्तुको निर्यात प्रवर्द्धन कार्यविधि २०७६
- कृषि स्रोत केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन कार्यविधि २०७६
- आयमूलक कृषि वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७६

कृषि अर्थ विज्ञ

१३. आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोवार सम्बन्धि अघावधिक विवरणः

बजेट शिर्षक	वार्षिक बजेट (,०००)	खर्च (,०००)	वित्तिय प्रगति	भौतिक प्रगति
चालु	३७२२५६७	७३१२२८	१९.६४	७१.७४
पूजिगत	२८४७१९	५०१७९	१७.६२	६२.३२
जम्मा	४,००७,२८६	७८१४०७	१९.४	६७.०३

राजस्व संकलन विवरणः ९१,००,८०५।-

सूचना अधिकारीको व्यवस्था (दफा ६ बमोजिम):

प्रवक्ताको नामः डा. तुल्सीराम भण्डारी

पदः बरिष्ठ पशु विकास अधिकृत

सम्पर्क नः ९८५७०५३७१७

सूचना अधिकारीको नामः संजय ढकाल

पदः कृषि अर्थ विज्ञ

सम्पर्क नंः ९८५७०४१२३१

१४. सूचनाको हक सम्बन्धि नियमावली को नियम ३ ले निर्देश गरेअनुसार देहायबमोजिम व्यवस्था गरिएको छः

- चालु आ.व. मा संचालन हुने सम्पूर्ण कार्यक्रमहरूको विवरण सहितको वार्षिक विकास कार्यक्रम वेभसाइटमा प्रकाशन गरिएको।
- अघिल्लो आ.व. मा संचालन भएका कार्यक्रमहरूको वार्षिक प्रगति विवरण वेभसाइटमा प्रकाशन गरिएको।
- अघिल्लो आ.व. मा संचालन भएका कार्यक्रमहरूको अनुदानग्राहीहरूको विवरण वेभसाइटमा प्रकाशन गरिएको।
- मन्त्रालयमा पेश भएको सूचना माग सम्बन्धि निवेदनहरू लिखित रूपमा पेश नभएको। मौखिक रूपमा सूचना तथा अन्य विवरणहरूको बारेमा जानकारी नियमित रूपमा गराइरहेको।
- मन्त्रालयले सम्पादन गर्ने कार्यक्रमहरूको प्रस्ताव आव्हानको लागि रेडियो, पत्रपत्रिका तथा वेभसाइटमा सूचना प्रकाशन गरिरहेको।

कृषि अर्थ विज्ञ

१३. आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोवार सम्बन्धि अघावधिक विवरणः

बजेट शिर्षक	वार्षिक बजेट (,०००)	खर्च (,०००)	वित्तिय प्रगति	भौतिक प्रगति
चालु	३७२२५६७	७३१२२८	१९.६४	७१.७४
पूजिगत	२८४७१९	५०१७९	१७.६२	६२.३२
जम्मा	४,००७,२८६	७८१४०७	१९.४	६७.०३

राजस्व संकलन विवरणः ९१,००,८०५।-

सूचना अधिकारीको व्यवस्था (दफा ६ बमोजिम):

प्रवक्ताको नामः डा. तुल्सीराम भण्डारी

पदः बरिष्ठ पशु विकास अधिकृत

सम्पर्क नः ९८५७०५३७१७

सूचना अधिकारीको नामः संजय ढकाल

पदः कृषि अर्थ विज्ञ

सम्पर्क नं.: ९८५७०४१२३१

१४. सूचनाको हक सम्बन्धि नियमावली को नियम ३ ले निर्देश गरेअनुसार देहायबमोजिम व्यवस्था गरिएको छः

- चालु आ.व. मा संचालन हुने सम्पूर्ण कार्यक्रमहरूको विवरण सहितको वार्षिक विकास कार्यक्रम वेभसाइटमा प्रकाशन गरिएको।
- अघिल्लो आ.व. मा संचालन भएका कार्यक्रमहरूको वार्षिक प्रगति विवरण वेभसाइटमा प्रकाशन गरिएको।
- अघिल्लो आ.व. मा संचालन भएका कार्यक्रमहरूको अनुदानग्राहीहरूको विवरण वेभसाइटमा प्रकाशन गरिएको।
- मन्त्रालयमा पेश भएको सूचना माग सम्बन्धि निवेदनहरू लिखित रूपमा पेश नभएको। मौखिक रूपमा सूचना तथा अन्य विवरणहरूको बारेमा जानकारी नियमित रूपमा गराइरहेको।
- मन्त्रालयले सम्पादन गर्ने कार्यक्रमहरूको प्रस्ताव आव्हानको लागि रेडियो, पत्रपत्रिका तथा वेभसाइटमा सूचना प्रकाशन गरिरहेको।

कृषि अर्थ विज्ञ